

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Çay Partisi Hareketi'nin Büyük Sınavı:

2 Kasım Ara Seçimleri

*Neslihan Kaptanoğlu**

TEPAV Değerlendirme Notu

Kasım 2010

ÇAY PARTİSİ HAREKETİ'NİN BÜYÜK SINAVI:

2 KASIM ARA SEÇİMLERİ

Amerikan ara-dönem seçimlerine günler kala 30 Ekim 2010 tarihinde başkent Washington büyük bir mitinge sahne oldu. Amerikalılar genelde seçim önceki son hafta sonunu birkaç şekilde geçirirlerdi. Apolitik olanlar siyasete dair hiçbir şey yapmayarak, politik ama aktif olmayanlar nerede oy vereceklerini kontrol ederek, aktif olanlar ise kararsız seçmenleri ikna etmek adına kampanyalara katılarak. Bu sene seçim öncesi son hafta sonu yüz binlerce Amerikalı'nın meydanlara akın etmesi ile geçirilmiş oldu.

Mitingi organize edenler beklendiği gibi politikacılar değildi. "Comedy Central" isimli komedi kanalının iki tanınmış ismi Jon Stewart ve Stephen Colbert, "Akliselimin Yeniden Tesisi için Miting" adını verdikleri aktiviteye bu kadar katılım olacağını muhtemelen beklemiyorlardı.

Mitinge bu garip ismin verilmesi, iki ay önce tam da aynı mekânda muhafazakâr televizyon yorumcusu Glenn Beck'in düzenlediği "Onuru Geri Getirmek" ismini taşıyan miting ile dalga geçme amacı taşıyor.

Glenn Beck, "Çay Partisi Hareketi" (Tea Party Movement) olarak adlandırılan oluşumun ilham kaynaklarından. Geçmişte "912 Projesi" olarak adlandırılan bir proje başlattı ve o çerçevede "Biz Onları Kuşatıyoruz"¹ isimli bir yazı yayınladı. Bu yazısında Beck şunları söylüyor: "Her ne kadar uzaktan duyduğunuz sesler zaman zaman göz korkutucu olabilse de ve sizde sanki her taraftan kuşatıldığınız hissini yaratsa da gerçek bundan çok farklı. Peçeyi kaldırdığınızda göreceksiniz ki düğmeye basan bu birkaç kişinin sesleri esasında zayıf. Gerçek şu ki onlar bizi kuşatmıyor, biz onları kuşatıyoruz." Beck'in kafasında, "sessiz çoğunluk" olarak adlandırılacak grubu birbirine bağlayan dokuz ilke var: "1. Amerika iyidir. 2. Tanrı'ya inanıyorum ve O benim hayatımın merkezi bir noktasını oluşturuyor. 3. Her zaman dün olduğumdan daha dürüst bir insan olmaya çalışmalıyım. 4. Ailem kutsaldır. Ben ve eşim nihai otoriteyiz, hükümet değil. 5. Eğer hukuka aykırı bir suç işlersen cezasını çekersin. Adalet kördür ve kimse ondan daha üstün değildir. 6. Yaşama, özgürlük ve mutluluk hakkına herkes sahip ama eşit sonuçlara ulaşmak zorunlu değil. 7. Şu anda sahip olduklarım için çok çalıştım ve çalışıyorum. Kiminle istersem onunla paylaşırım. Hükümetler beni hayırsever olmaya zorlayamaz. 8. Otorite ile aynı fikirde olmamak ya da kendi fikrimi belirtmek "Amerikalı" olma özelliğimi etkilemez, beni daha az Amerikalı yapmaz. 9. Hükümetler benim için çalışır. Ben onlara hesap vermem, onlar bana hesap verir."²

Washington'da yaşayıp da Glenn Beck'i "deli" bir ideolog, "Çay Partisi Hareketi"'ni ise Amerikan toplumu içerisindeki radikal, ırkçı, sınırdaki görüşleri temsil eden bir oluşum olarak görenlerle

*Naslihan Kaptanoğlu, TEPAV eski Dış Politika Analisti; American University Uluslararası İlişkiler Doktora Öğrencisi.

¹ Beck, Glenn (2009, 2 Nisan). "We Surround Them." <http://www.glennbeck.com/content/articles/article/198/21018/>

² Beck, Glenn (2009, 2 Nisan). "We Surround Them." <http://www.glennbeck.com/content/articles/article/198/21018/>

sık sık rastlamamak mümkün değil. Şubat 2010'da "Çay Partisi Hareketi" ile ilgili yayınlanan bir gazete yazısı sonrasında okuyucuların bıraktığı yorumları incelemek bile, hareketin liberal çevrelerde ne kadar olumsuz ve aşırı karşılandığını anlamaya yeterli.³

Fakat bu görüş yavaş da olsa değişiyor. Mayıs 2010'da Washington Post ve ABC tarafından yapılan ortak ankete katılanlar, akıllarında bu hareket ile ilgili hala soru işaretleri olduğunu kabul ediyorlar ama liberal basında bu oluşumla ilgili çıkan karalayıcı yorumları da sorgusuz sualsiz kabul etmediklerini kanıtlıyorlar. Ankete katılanlardan yalnızca %28'i Çay Partisi Hareketi'ni Başkan Obama'ya karşı ortaya çıkan ırkçı bir girişim olarak tanımlıyor. %61'i hareketin yönetime karşı genel bir güvensizliğin yansıması olduğunu düşünüyor. Ankete katılanların %69'unun federal hükümetin işleyişinden mutsuzluk duydukları düşünüldüğünde, bu rakamlar şaşırtıcı değil.⁴

Çay Partisi Hareketi'ni "ırkçı" olarak değerlendiren liberal grup, argümanlarını bu hoşnutsuzluğun ancak siyahî bir Başkan zamanında dallanıp budaklandığını göstererek kanıtlamaya çalışıyorlar. Çay Partisi savunucuları ise hoşnutsuzluğun Bush'un ikinci döneminde de var olduğunu ama Obama döneminde en uç noktalara ulaştığını söylüyorlar. Bush döneminde Afrika'da AIDS, tüberküloz ve sıtma ile savaşmak için harcaman 15 milyar dolar⁵, Katrina felaketi sonrasında etkisi tartışılan geri dönüştürme projeleri için harcanan paralar ve Irak ile Afganistan gibi pahalı savaşların getirdiği mali yük, pek çok mali-muhafazakârı zaten mutsuz etmeye başlamıştı. Obama hükümetinin desteklediği 787 milyar dolarlık teşvik paketi ve 10 senelik bir dönemde yaklaşık 940 milyar dolara mal olacağı tahmin edilen yeni Sağlık Reformu'nun bardağı taşıran son damlalar olduğu tahmin ediliyor.

Bu kızgınlığın neden bu döneme denk geldiğini anlamak için rakamlara bakmak yeterli esasında. Uzmanlar Amerika'daki yaklaşık % 9.5 düzeyindeki ve 14 aydır değişmeden devam eden işsizlik seviyesinin, 1930'larda Amerika ve dünyayı vuran ve "Büyük Buhran" olarak adlandırılan krizden beri olan en yüksek rakamlar olduğuna vurgu yapıyorlar. Eylül 2010'da yapılan bir ABC anketine⁶ göre, ankete katılanların %92'si ABD ekonomisinin gidişatını iyi bulmuyor. %33'ü Obama'nın iktisadi programının ekonomiyi daha kötü hale getirdiğini, % 30'u ise daha iyi hale getirdiğini söylüyor. Çoğunluk olan % 52, Obama'nın üzerine düşen görevi iyi yapmadığını düşünüyor. Amerika 2000-2010 döneminde, 1930'lardan beri en kötü ekonomik büyüme rakamları ile karşı karşıya.⁷ Geçtiğimiz on sene boyunca yaşanan ekonomik büyümenin de eşit dağılmadığı hesaba katıldığında, yaşama şartlarında herhangi bir ilerleme göremeyen büyük bir orta ve alt-orta tabaka Amerikalı ile karşı karşıya olduğumuzu söyleyebiliriz. A.B.D. nüfus sayım

³ Barstow, David (2010, 15 Şubat). Tea Party Lights Fuse for Rebellion on Right. *The New York Times*.
<http://www.nytimes.com/2010/02/16/us/politics/16teaparty.html>

⁴ Weigel, David (2010, 5 Mayıs). Poll: Americans Skeptical of Tea Party Movement. *The Washington Post*.
http://voices.washingtonpost.com/right-now/2010/05/poll_americans_skeptical_of_te.html

⁵ VOA (Voice of America) News. (2003, July 9). *U.S. President Pledges \$15 Billion to Fight Aids in Africa*.
<http://www.voanews.com/burmese/archive/2003-07/a-2003-07-09-3-1.cfm?moddate=2003-07-09>

⁶ Langer, Garry (7 Eylül, 2010). Poll: Revolt Against Status Quo Gives Republicans Record Lead in 2010 Midterms. *ABC News*. http://abcnews.go.com/Nightline/2010_Elections/abc-news-poll-2010-midterms-revolt-status-quo/story?id=11570169

⁷ The Economist (1 Mart, 2010). *Almost a Lost Decade*.

http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2010/03/american_economy

verileri, bir ailenin 2009 yılındaki ortalama gelirinin önceki on yıla kıyasla yaklaşık 2000 Dolar daha düşük olduğunu gözler önüne seriyor.⁸

Çay Partisi Hareketi'nin ismi, 1773 yılına, Amerikan tarihinde "Boston Tea Party" olarak bilinen olaya dayanıyor ve Amerikan kolonilerinin İngiliz hükümetinin koyduğu yüksek vergiler sonrasında ayaklanması olayından ilham alıyor. Bu olay hala hükümet harcamaları ve yüksek vergilerden sıkılmış halk için sembolik bir değer taşıyor. Hareket, Şubat 2010 yılında, CNBC yorumcusu Rick Santelli'nin, Obama'nın zor durumdaki ev sahiplerine vermeyi planladığı 75 milyar dolarlık teşvik planına kızarak, Chicago Ticaret Borsası'nda canlı yayında ateşli bir konuşma yapması sonrasında hız kazanmış görünüyor. Santelli, sokaktaki Amerikalı'nın bu ipotekleri sübvans etmeye zorlanacağını belirterek şunları söylemişti: "Hükümet kötü davranışı destekliyor...Başkan Obama, duyuyor musun? ...Başka bir çay hareketinin vakti geldi!"⁹

Bu yazının yazarı, hareketi daha yakından anlayabilmek adına birkaç "Çay Partisi Hareketi" aktivitesine katılmış bulunuyor. İlki Kuzey Virginia Çay Partisi Yurtseverleri olarak bilinen grubun düzenlediği ve hareket adına çalışabilecek gönüllüleri çekmeyi hedefleyen öğle yemeği, ikincisi demokrat seçmen yapısı ile bilinen Alexandria bölgesindeki bir miting ve üçüncüsü ise "Maryland Çay Hareketi Yurtseverleri Derneği" tarafından düzenlenen ev toplantısı. Washington D.C. gibi Demokrat ağırlıklı bir bölgenin Çay Parti destekçilerini temel alarak tüm Amerikan Çay Partisi Hareketi adına sonuçlara varmak zor. Washington çevre bölgelerindeki taraftarlar düşünüldüğünde üyelerin tüm farklılıklarına rağmen hepsini bir araya getiren tek unsur var gibi görünüyor. Bu kişiler hükümetin pervasızca para harcamasından, vergileri artırmasından ve vatandaşın alanına daha çok girmesinden rahatsızlar. Hükümetin daha sınırlı olduğu, özel hayata daha az karıştığı, daha az yaptırımcı olduğu, daha dengeli bir bütçenin hâkim olduğu bir ülkede yaşamak istiyorlar. Trilyon dolar seviyelerindeki bütçe açığının sürdürülebilir olduğunu düşünmüyorlar ve Washington'ın halkın kaygılarını yeterince dinlemediğini düşünüyorlar. Bu nedenle de şu anda görevde olan politikacıların görevden uzaklaştırılarak yerlerine halkın kaygılarını daha iyi anlayan mali yönden daha muhafazakâr adayların seçilmesi gerektiğini savunuyorlar.

Bu amaçlarını yerine getirmek için de var güçleriyle çalışıyorlar. Ön seçim sonuçlarının gösterdiği gibi, başarılı da oluyorlar. İşin ilginç sadece iktidar partisi olan Demokrat Parti'ye karşı değil, aynı zamanda daha geleneksel Cumhuriyetçi Parti adaylar karşısında da başarı ardına başarı kazanıyorlar. Delaware ön seçimlerinde Cumhuriyetçi Parti'nin tercihi Mike Castle, Çay Partisi Hareketi'nin tercihi Christine O'Donnell'a kaybetti. Alaska Senato yarışı da yakından

takip edilen yarışlardan. Burada Demokrat adayın fazla güç sahibi olmadığı hesaba katıldığında esas çekişmenin bağımsız olarak yarışan ama yine Cumhuriyetçi olan daha az muhafazakâr Lisa Murkowski ile daha fazla muhafazakâr olan ve Çay Partisi Hareketi ve Sarah Palin tarafından desteklenen Joe Miller arasında olacağı tahmin ediliyor. Utah Senato Seçimlerinde, Cumhuriyetçi aday Bob Bennett, ön seçimleri Çay Partisi adayı Mike Lee'ye kaybetti. 2008 seçimlerinde McCain'in %60 gibi yüksek bir oy aldığı bu eyalette, Lee'nin ara seçimlerde Demokrat aday Sam

⁸ DeNavas-Walt C., Proctor B. D. and Smith J. S. (2009, Eylül). *Income, Poverty and Health Insurance Coverage in the United States: 2008*, U.S. Census Bureau. Retrieved from <http://www.census.gov/prod/2009pubs/p60-236.pdf>

⁹ CNBC Task Force. (2009, 19 Şubat). "Rick Santelli and the "Rant of the Year." Youtube. <http://www.youtube.com/watch?v=bEZB4taSEoA>

Granato karşısında kolay bir başarı kazanacağı tahmin ediliyor. Colorado Senato seçimlerinde Çay Partisi adayı Ken Buck, diğer Cumhuriyetçi aday Jane Norton'ı geride bırakarak ara seçimlerde Cumhuriyetçi partinin adayı olmayı garantilemiş bulunuyor. Seçime iki gün kala da Demokratik rakibi karşısında önde gidiyor. Arizona Kongre seçimlerinde Çay Parti'nin desteklediği muhafazakâr Jesse Kelly, daha az muhafazakâr olan Cumhuriyetçi Jonathan Paton'u geride bıraktı ve şimdi de Demokrat rakibi Gabriele Gifforts ile başa baş mücadele ediyor. Nevada Senato Seçimleri'nde Çay Parti adayı Sharron Angle, Demokratlar'ın Senato'daki en tanınmış isimlerinden Harry Reid karşısında önde yarışıyor. Kentucky Senato yarışında yine Çay Partisi Hareketi'nin desteklediği Rand Paul önemli bir farkla önde gidiyor. Kilit eyaletlerden Pennsylvania'da Cumhuriyetçi aday Pat Toomey, Demokrat rakibi Sestak karşısında Çay Parti'nin kilit desteği sayesinde önde gidiyor.

Çay Parti adayları, son dönemde kurulan üç Siyasi Hareket Komitesi (Political Action Committee-PAC) tarafından destekleniyor ve son POLITICO araştırmasına göre, Demokratlar'ın Çay Parti hareketini büyük donörler tarafından desteklenen suni bir hareket olarak lanse etmesine rağmen fonlarının çoğu 50 Dolar ile 25 Dolar arasındaki küçük bağışlardan geliyor.¹⁰ Bu PAC'lardan biri olan "Tea Party Express", 8 milyon dolarlık bütçesinin çoğunluğunu internet bağışlarından oluşturduğunu açıkladı. Bu para, kuruluş tarafından belirlenen adayların kampanyalarına destek için kullanılıyor.¹¹

Görüldüğü gibi Çay Partisi Hareketi, kısa tarihinde küçümsenen, içinde aşırı uçları barındıran suni bir hareket imajından gerçek, halka yakın, yadsınamayacak bir güç imajına doğru geçiş yaptı. Amerikan siyasi tarihindeki yerini çoktan aldı. 2 Kasım seçimlerinde Çay Partisi Hareketi'nin vurguladığı mali disiplin ve sınırlı hükümet mesajlarını Washington'a taşımayı hedefleyen adayların daha başarılı olacaklarına kesin gözüyle bakılıyor. Toplumsal hareketlerin amaçlarına ulaştıklarında genelde yok oldukları dikkate alındığında, Çay Partisi Hareketi'nin var olmaya ve Amerikan politikasının ve hatta toplumunun dengelerini değiştirmede önemli bir yer almaya devam edip etmeyeceği ise kendilerini seçim sonrası nasıl tanımlayacakları ile bağlantılı. Savunucusu oldukları mali disiplini uygulamadaki başarıları ve kendilerini sadece mali konulara odaklayıp odaklamayacakları, geleceklerini de belirleyecek. Hareketin uzun dönem varlığı tartışılır ama 2 Kasım 2011 seçimlerindeki kilit rolleri seçimlere iki gün kala tartışılmaz hale gelmiş bulunuyor. Ön seçimlerde Cumhuriyetçi Parti tarafından desteklenen adayları zora sokan başarılarının Cumhuriyetçi Parti'nin uzun dönemde kendisini yenilemesine, Demokrat Parti'nin ise uzun dönemde Tom Friedman'ın deyimiyle "yasama bıkkınlığı"ndan çıkmasına katkı sağlayıp sağlamayacağını hep birlikte bekleyip göreceğiz.

¹⁰ Jeanne Cummings. (2010, 30 Ekim). Small Checks Fuel Big Role for Tea Party. *Politico*.
<http://www.politico.com/news/stories/1010/44414.html>

¹¹ Tea Party Express'in desteklediği adayların listesini web sitelerinde bulabilirsiniz.
<http://www.teapartyexpress.org/endorse/>